

ЎЗБЕКИСТОН МЕҲНАТ БОЗОРИНИ САМАРАЛИ РИВОЖЛАНТИРИШ ИСТИҚБОЛЛАРИ

Базарова Гулнора Гуламовна -
Андижон машинасозлик институти
Иқтисодиёт кафедраси доценти

doi.org/10.55439/ECED/vol24_iss3/a30

Аннотация. Ушбу мақолада рақамли иқтисодиёт шароитида меҳнат бозорини самарали ривожлантиришнинг илмий-назарий асослари, мавзуга оид илмий адабиётлар шарҳи, олимларнинг илмий қарашлари, хулоса ва таклифлари ўрганилди. Шу билан бирга мақолада меҳнат бозоридида бандликнинг статистик ва динамик таҳлиллари амалга оширилди, меҳнат бозорини самарали ривожлантиришдаги муаммолар ўрганилди ва бу маммоларнинг ечими сифатида илмий асосланган хулоса ва таклифлар келтириб ўтилди.

Калит сўзлар: меҳнат бозори, талаб, таклиф, ривожлантириш, рақамли воситалар тизими, қишлоқ, ноқишлоқ, бизнес, иш ўринлари, тадбиркорлик, мувозанат, мослашувчанлик.

ПЕРСПЕКТИВЫ ЭФФЕКТИВНОГО РАЗВИТИЯ РЫНКА ТРУДА УЗБЕКИСТАНА

Базарова Гулнора Гуламовна -
доцент кафедры «Экономика»
Андижанского машиностроительного института

Аннотация. В данной статье рассмотрены научно-теоретические основы эффективного развития рынка труда в условиях цифровой экономики, проведен обзор научной литературы по теме, научные взгляды ученых, выводы и предложения. В то же время в статье проведен статистический и динамический анализ занятости на рынке труда, изучены проблемы эффективного развития рынка труда, а также приведены научно обоснованные выводы и предложения по решению этих проблем.

Ключевые слова: рынок труда, спрос, предложение, развитие, система цифровых инструментов, сельская местность, нежилой фонд, бизнес, рабочие места, предпринимательство, баланс, гибкость.

PROSPECTS FOR THE EFFECTIVE DEVELOPMENT OF THE LABOR MARKET OF UZBEKISTAN

Bazarova Gulnora Gulamovna –
Andijan Machine Building Institute
"Economics" Department Associate Professor

Annotation. This article examined the scientific-theoretical foundations of the effective development of the labor market in the conditions of a digital economy, a review of scientific literature on the topic, scientific views of scientists, conclusions and proposals. At the same time, the article carried out statistical and dynamic analysis of employment in the labor market, studied problems in the effective development of the labor market, and brought scientifically based conclusions and suggestions as a solution to these Mammo's.

Keywords: labor market, demand, supply, development, digital tools system, rural, non-residential, business, jobs, entrepreneurship, balance, flexibility.

Кириш. Меҳнат бозори шаклланиши, турли ижтимоий-иқтисодий тизимлар шароитида амал қилиши ва ривожланиб бориши мураккаб, кўптомонлама тадқиқотни талаб қиладиган жараён ҳисобланади. Уни тадқиқ этишда меҳнат бозорининг умумий қонуниятлари, тамойиллари ва концепцияларини ҳисобга олиш, уларга таяниш мақсадга мувофиқ бўлади.

Меҳнат бозорининг самарали ривожланишини асосий объектив шарт-шароитлари ва омилларини тадқиқоти унинг асосий мезонларини аниқлаш имкониятини беради. Улар мамлакат ижтимоий-иқтисодий тараққиётининг асосий йўналишларини таркибий қисмларидан бири ҳисобланади. Меҳнат бозори ривожланишини иқтисодиёт тараққиётининг муҳим шартини ва ажралмас қисми сифатида таҳлил қилинса,

унинг асосий мезонларини қамраб олиш ва кўрсаткичлар тизимини шакллантириш қулайлашади. Чунки, меҳнат бозори самарали ривожланиш кўрсаткичлари бир томондан, мамлакат ижтимоий-иқтисодий тараққиётини кўрсаткичлар тизимига кирса, иккинчи томондан, қишлоқ хўжалиги ривожланишини пировард кўрсаткичларидан бири ҳисобланади.

Меҳнат бозорининг самарали ривожланишини асосий мезонлари қуйидагилардан иборат: меҳнат ресурсларига талабни ошириш; меҳнат ресурслари таклифини камайтириш; иш билан оқилона бандликни таъминлаш; табиий ишсизлик даражасига эришиш[1].

Аҳолининг иш билан бандлик даражаси ҳар қандай давлат иқтисодиётининг ривожланиш кўламини ифодаловчи кўрсаткичлардан

биридир. Меҳнат ва аҳоли иш билан бандлиги соҳасида бозор алоқаларини ривожлантириш янги ва ўхшаш бўлмаган ёндашишни, меҳнат бозори элементларини ўрганишда мунтазамликни, бозор категориялари ва тушунчаларининг услубий базасини янгилашни талаб этади. Рақамли иқтисодий шакллантириш ва ривожлантириш бўйича чора-тадбирларни амалга ошириш келгусида аҳолини оқилона иш билан бандлиги соҳасидаги институционал тузилмалар фаолиятларини жадаллаштириш ва норматив-ҳуқуқий базаларини ривожлантиришни талаб қилади.

Меҳнат бозорида меҳнат ресурсларига талабни оширишни асословчи мезонга қуйидаги кўрсаткичлар киради: ноқишлоқ хўжалиги иш жойларини яратилиши; асосий фондларга инвестициялар жалб этилиши; иш жойларини янги техника ва технология билан қайта жиҳозланиши; кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликни ривожлантиришни ҳар томонлама рағбатлантирилиши; ижтимоий инфратузилмани ривожлантирилиши; меҳнат ресурсларини тайёрлаш, қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш ва бошқалар.

Шу билан бир вақтда меҳнат бозорида меҳнат ресурслари таклифини камайтирувчи мезон қуйидаги кўрсаткичлар асосида шаклланиди: ўз-ўзини банд қилиш соҳаларини ривожлантириш; инфляция ва ишсизлик даражасини камайтириш; ишлаб чиқариш ва меҳнатни ташкил қилишни бозор услубларини қўллаш; бандликни эгилувчан ва ностандарт шакллари кенгайтириш; маҳаллий ходимлар малакаси ва мобиллиги ошириш; меҳнат ресурслари экспортини рағбатлантириш ва бошқалар.

Иқтисодий модернизациялаш шароитида Меҳнат бозорида аҳолининг иш билан оқилона бандлигини таъминлашни асословчи мезонга қуйидаги кўрсаткичлар киради: меҳнат ресурслари талаби ва таклифи ўртасида бозор мувозанатига эришиш; ноқишлоқ хўжалиги иш жойларини кўпайтириш; иқтисодий фаол аҳолининг меҳнатга иштирокини ошириш; меҳнат унумдорлиги ўсишини таъминлаш; қишлоқ аҳолиси меҳнат даромадларини кўпайтириш; табиий ишсизлик даражасига эришиш ва бошқалар[1].

Тадқиқотдан келиб чиқиб шуни алоҳида таъкидлаш лозимки, мамлакатда меҳнат бозори самарали ривожлантириш, унинг шаклланиши, мослашувчанлигини ошириш ва янада ривожлантириш бўйича қатор ислохотлар амалга оширилиб, соҳадаги муаммоларни ўрганиш ва уларни ечиш бўйича илмий тадқиқот ишлари амалга оширилмоқда. Лекин, бу етарли даражада эмас, балки соҳада бир қатор муаммолар мавжуд:

- рақамли иқтисодий шароитида янги касбларга тайёрлаш ва ходимлар малакасини ошириш тизимини такомиллаштириш лозим;

- уюлмаган ёшлар, ишга жойлашишга муҳтож аҳоли ва ишсизларни бир марталик ёки вақтинчалик иш билан таъминлаш самардорлигини ошириш муаммолари ечимлари фақат назарияда мавжуд, амалда эса бунга етарли даражада эътибор қаратилмайди;

- ўрта ва ўрта махсус маълумотга эга бўлган ишсизларни қисқа муддатларда меҳнат бозорида талаб юқори бўлган анъанавий ва замонавий ишчи касбларга қайта тайёрлаш тизими талаб даражасида эмас;

- аҳолининг норасмий иш билан бандлигини камайтиришнинг институционал асосларини такомиллаштириш ўрнига бюрократик ва молиявий чоралар билан курашишга асосланган;

- меҳнат миграциясини давлат томонидан тартибга солишнинг самарали механизминини тадқиқ этиш лозим ва бошқалар.

Мавзуга оид адабиётларнинг таҳлили.

Д.А. Корзҳованинг фикрига кўра, меҳнат бозорини самарали ривожлантиришнинг иқтисодий функцияси бу – меҳнатни оқилона жалб қилиш, тақсимлаш, тартибга солиш ва ундан фойдаланишдан иборатдир[2].

В.Ю. Яковецнинг илмий изланишларида меҳнат бозорини самарали ривожлантиришда меҳнат ресурсларига талаб ва таклифига аҳоли сони, унинг жинс ва ёш бўйича таркиби, туғилиш даражаси, яъни демографик омиллар алоҳида ўрин тутаяди. Хусусан, демографик омилларнинг иш билан бандликка таъсирининг бир неча омилларини ажратиб кўрсатиш мумкин[3]: биринчидан, аҳолининг ўсиши турмуш кечириш учун янги ҳудудларни излашга мажбур қилади; иккинчидан, аҳолининг зичлигига боғлиқ равишда табиатга турли демографик босим кузатилади: ишлаб чиқаришга табиий ресурсларни жалб этиш ва уларни истеъмол қилиш кўпаяди, атроф-муҳит ифлослантирилади.

О. Колесникованинг «Об оценке эффективности работы службы занятости» мақоласида меҳнат бозори инфратузилмаси тушунчасининг моҳияти, унинг функционал элементлари, таркибий қисмларининг таснифи ва ўзаро алоқадорлиги ёритиб берилган ҳамда меҳнат бозори инфратузилмаси даражалари ва функциялари илмий жиҳатдан тадқиқ этилган. Шунингдек, мақолада иш билан бандлик хизмати фаолиятининг самардорлигини баҳолаш учун оптимал усуллардан фойдаланиш зарурати қисман асосланган[4].

Р.Ю. Стыцок меҳнат бозорини самарали ривожлантиришга таъсир қилувчи қуйидаги омилларни ҳам келтириб ўтиш лозим [5]:

- миллий иқтисодиётнинг умумий ҳолати;
- иш ҳақининг ўсиши;
- айрим касблар учун устуворлик ёки аксинча, ҳар қандай касб обрўсининг пасайиши;
- мамлакатдаги демографик вазиятнинг ўзгариши;
- аҳолининг бўш вақтларини ўтказиш соҳасидаги ўзгаришлар.

Ш.Р. Холмўминовнинг асарларида меҳнатга қобилиятли қишлоқ аҳолисининг оқилона бандлиги шаклланиши фақат меҳнат бозорининг самарали ривожланиши ва иқтисодиётнинг барча секторларида таркибий ислохотлар ўтказилиши асосида амалга оширилиши мумкин. Булар қишлоқ хўжалигидан ортиқча меҳнат ресурсларининг оммавий озод бўлиши ва уларни қайта ишлаш саноати ва хизмат кўрсатиш тармоқларига, шахсий меҳнат фаолияти соҳаларига ҳамда шаҳар халқ хўжалигига оқиб ўтиши, ходимлар захиралари шаклланиши ва улар бозор механизмлари асосида сафарбар қилиниши ҳамда қайта тақсимланиши жараёнини белгилаб беради[6].

Н.У. Арабов меҳнат бозори инфратузилмаси шаклланиши ва ривожланишининг муҳим шарт-шароити, воситаси бўлиб, унинг субъектлари ўртасидаги алоқаларни таъминловчи меҳнат бозори ахборот тизимини шакллантириш ҳисобланади [7]. Шу боис, ахборот максимал даражада ҳаққоний ҳамда меҳнат бозорида тадқиқотлар ўтказиш учун етарлича тўлиқ бўлиши, унда содир бўлаётган жараёнларни жамланган ҳолда акс эттириши, у нафақат меҳнат ресурслари бозорининг аҳволини таърифлаши, балки тадқиқ этилаётган жараёнларни прогноزلаш учун замин бўлиб, меҳнат бозори соҳасидаги аҳволни янада яхшилашга қаратилган чоратадбирларни амалга ошириш натижасида содир бўладиган ўзгаришларни мустаҳкамлаши лозим. Меҳнатга қобилиятли аҳолининг иш билан оқилона бандлигини шакллантиришнинг асосий демографик манбаларидан бири унинг иқтисодий фаол қисми кенгайишидан иборат. Иқтисодий фаол аҳолининг иш билан бандлиги унинг ўзаро боғлиқ иқтисодий ва ижтимоий-демографик жараёнлар бирлигидаги ҳаракатини акс эттиради

М.А.Умарова меҳнат бозорини самарали ривожлантириш учун бозор инфратузилмасининг ривожланиши унинг тизимидаги барча аҳолини иш билан бандликка кўмаклашувчи тузилмалар фаолиятларининг самарадорлигига боғлиқдир [8].

З.А. Толаметова ва Б.Э. Элмонов инновацион иқтисодиётни шакллантириш шароитида меҳнат бозорини самарали ривожлантириш моҳиятини ва унга таъсир этувчи индикаторларни ёритиб бериш, шунингдек, меҳнат бозорини

тартибга солишнинг устувор йўналишлари бўйича таклифлар беришдан иборатлиги, меҳнат бозори ҳам ҳар қандай тизим сингари, ўз ривожланиш даражаси, ташқи ва ички муҳитнинг таъсир кўрсатиши билан боғлиқ равишда муайян аниқ мақсадли йўл-йўриқларга эга бўлиши лозлиги, меҳнат бозори, бозор иқтисодиётининг фаолият кўрсатишидаги асосий қонуниятлар билан боғлиқ бўлишини келтириб ўтган[9].

Тадқиқот методологияси. Тадқиқот жараёнида меҳнат бозорини самарали ривожлантириш учун, унинг инфратузилмаси таркибий қисмлари ва уларнинг ўзаро самарали алоқадорлигини таъминлашнинг рақамли маълумотлар базасини такомиллаштириш бўйича иқтисодий тизимлар ва нисбатларни ўрганишга аналитик ва тизимли ёндашув, комплекс баҳолаш, қиёсий ва солиштирма таҳлил, статистик ва динамик ёндашув ҳамда гуруҳлаш усулларидан фойдаланилди ҳамда меҳнат бозорини самарали ривожлантириш, аҳолининг иш билан бандлик хизматидан фойдаланишда самарадорликни ошириш бўйича тегишли хулосаларга келинди. Тадқиқот объекти сифатида Ўзбекистон меҳнат бозори ўрганилди.

Таҳлил ва натижалар. Меҳнат бозори мураккаб, кенг қамровли жараён бўлганлиги сабабли унинг ривожланишини ифодаловчи кўрсаткичлар ҳам худди шундай мураккаб таснифга эга, жамловчи тизимдан иборатдир. Меҳнат бозори ривожланиши кўрсаткичларини уларнинг мазмуни, жараёни ифодалаш тарзи, қамрови, ҳисоблаш усуллари каби белгиларига кўра таснифлаш ва гуруҳлаш мумкин.

Ўзбекистон шароитида Меҳнат бозорини самарали ривожланишига тўсиқ бўладиган бир қатор чекловчилар ҳам мавжуд: меҳнатни қўлланишнинг ноқишлоқ хўжалиги минтақаларини яхши ривожланмаганлиги; меҳнат ҳақини паст даражаси; ёлланма иш кучи малакаси ва мобиллиги пастлиги; қишлоқ жойлари инфратузилмасининг суст ривожланганлиги, деҳқон хўжаликлари томонидан ишловчиларни ёллашда қонуний чекловлар ва ҳ.к.[1].

Ушбу соҳада асосий йўналишлардан бири бўлган меҳнат бозоридаги талаб ва таклифни ўрганиш катта аҳамиятга эга. Меҳнат бозорида фаол сиёсатни ўтказиш унда содир бўлаётган жараёнлар тўғрисида мавжуд бўлган ахборот оқимларининг аҳоли бандлигига кўмаклашиш маркази идораларида жамланишини кўзда тутди. Бунда Камбағалликни қисқартириш ва бандлик вазирлиги меҳнат бозорининг ахборот тизимидаги оқимларни мувофиқлаштириш ва ривожлантиришдаги ўрнини ҳисобга олиш лозим.

Меҳнат бозори самарали ривожланиши кўрсаткичларини статик ва динамик кўрсатки-

члар тарзида катта икки гуруҳга ажратиш мумкин. Бошқача айтганда, статик кўрсаткичларни миқдор кўрсаткичлари, динамик кўрсаткичларни эса сифат кўрсаткичлари дейиш ҳам мумкин.

Статик кўрсаткичлар меҳнат бозори ҳолатини ифодаловчи кўрсаткичлар ҳисобланади. Буларга қишлоқ аҳолиси сони, қишлоқ меҳнат ресурслари сони, қишлоқ аҳолисининг иқтисодий тармоқларида банд бўлган қисми сони, ишсизлар сони, ёлланган ва ёлланмаган меҳнат ресурслари сони, давлат ва нодавлат секторида банд бўлганлар сони, меҳнат ресурсларининг тармоқлар ва ҳудудлар бўйича тақсимланиши (ҳудудий ва тармоқ таркиби), меҳнат ресурсларининг ёш ва жинси бўйича таркиби кабилар киритилади[1].

Динамик кўрсаткичлар муайян вақт давомида меҳнат бозоридаги ўзгаришларни ифода-

ловчи кўрсаткичлар бўлиб, меҳнат бозоридаги жараёнларнинг йўналишларини ва қамровини аниқлаш имкониятини беради. Буларга меҳнат ресурсларининг ўсиш суръатлари, иш билан таъминланганлар сони, қисқарган ва янгидан яратилган иш ўринлари, ишсизлик даражаси, қўнимсизлик, бир тармоқдан ёки ҳудуддан бошқасига ўтганлар сони, меҳнат ресурслари талаби ва таклифи ўртасидаги нисбат, иш билан таъминланганларнинг жами иш қидирувчиларга нисбати, меҳнат ресурслари экспорти, банд бўлганларнинг тармоқ ва ҳудудий таркибидаги силжишлар, меҳнат ресурсларининг малакаси, ёши ва жинси бўйича таркиби ўзгариши, ёлланган ва ёлланмаган меҳнат ресурслари сони ўртасидаги нисбат ўзгариши, давлат ва нодавлат секторида банд бўлганлар ўртасидаги нисбат ўзгариши кабиларни киритиш мумкин.

1-жадвал

Меҳнат бозорида бандлик кўрсаткичлари[10] (минг киши)

Кўрсаткичлар	2017 й.	2018 й.	2019 й.	2020 й.	2021 й.	2022/33
Иқтисодий фаол аҳоли	14357,3	14641,7	14876,4	14797,4	14980,7	15139,1
Иш билан банд аҳоли	13520,3	13273,1	13541,1	13236,4	13538,9	13835,9
<i>шу жумладан: иқтисодий фаолият турлари бўйича</i>						
Қишлоқ, ўрмон ва балиқ хўжалиги	3671,3	3537,2	3544,6	3499,2	3414,7	3446,7
Саноат	1826,8	1802,9	1821,5	1809,5	1863,2	1851,7
Қурилиш	1290,0	1205,5	1324,6	1305,6	1350,8	1366,1
Савдо	1480,2	1401,8	1436,4	1405,4	1535,6	1570,9
Ташиш ва сақлаш	654,9	645,2	646,1	610,5	654,2	657,2
Таълим	1106,6	1111,7	1134,4	1158,2	1220,5	1241,7
Соғлиқни сақлаш ва ижтимоий хизматлар	602,6	604,0	616,7	669,5	650,8	661,7
Бошқа турлари	2887,9	2964,8	3016,8	2778,5	2849,1	3039,9
<i>Иш билан банд аҳолини мулкчилик турлари бўйича тақсимлаш</i>						
Давлат сектори	2338,3	2427,0	2463,3	2483,1	2530,1	2539,6
Нодавлат сектори	11182,0	10846,1	11077,8	10753,3	11008,8	11296,3
Меҳнат идораларида рўйхатдан ўтган ишсизлар ^{*)}	14,4	32,3	57,9	37,1	98,7	34,8

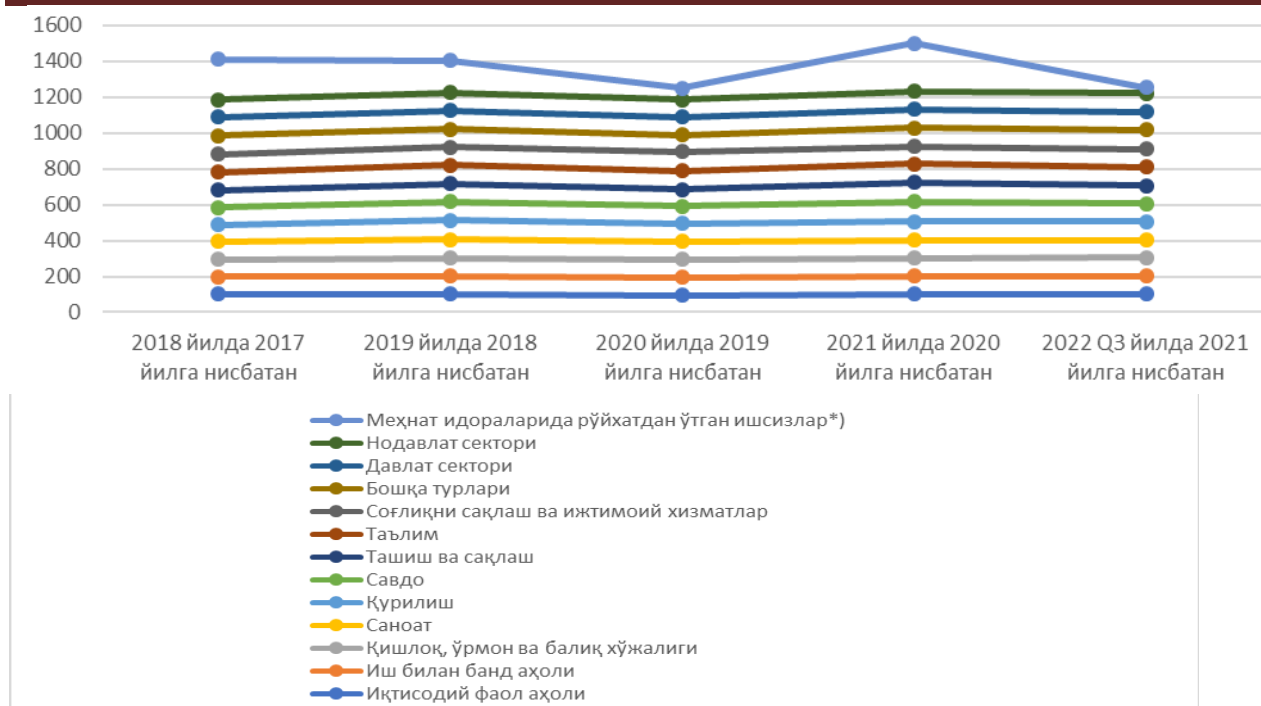
1-жадвал маълумотларидан кўриш мумкин, мамлакат аҳолисининг бандлик даражаси 2022 йил 3 чорак статистикаси билан солиштирилганда деярли сезиларли даражадаги бандлик даражасини кузатиш қийин. Йиллар кесимида ҳар бир соҳада секинроқ ўсиш кузатилмоқда. Аммо шуни инобатга олиш лозимки ишсиз сифатида рўйхатдан ўтган аҳоли сони сезиларли даражада ўзгарган. Пандемия даврида бў кўрсаткич 57,9 минг кишини ташкил этган, 2021 йилга келиб энг юқори кўрсаткич қайд этилган 98,7 минг кишини ташкил этиб 2022 йил 3 чорагига келиб 34,8 минг кишини ташкил этган. Буни 1 расмда ўсиш динамикасини яққол кўриш мумкин.

Иқтисодийнинг ривожланиши, саноатлашув жараёнларининг жадаллашиши, урбанизациянинг кучайиши, хизмат кўрсатиш ва сервис соҳаси ривожланишининг келажакда янада тез

суръатларда бориши, ахборотлашувнинг оммавий тус олиши кабилар табиийки, меҳнат бозори кўламининг торайиб боришига олиб келади. Қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқаришининг механизациялашуви ҳам меҳнат бозори амал қилишида сифат жиҳатидан янги тенденцияларни келтириб чиқаради.

Меҳнат бозорининг самарали ривожланишини ифодаловчи кўрсаткичларни ижтимоий ва иқтисодий мазмундаги кўрсаткичларга ҳам ажратиш мумкин. Аммо бу ерда бир вақтнинг ўзида ҳам ижтимоий, ҳам иқтисодий мазмунга эга кўрсаткичлар ҳам мавжуд [1].

Иқтисодий моҳият касб этадиган кўрсаткичлар меҳнат бозоридаги талаб ва таклиф, меҳнат ресурслари қиймати ва баҳоси, иш ҳақи, меҳнат бозоридаги рақобат муносабатларини ифодаловчи кўрсаткичлардир.

1-расм. Меҳнат бозори кўрсаткичлари динамикаси[11]

Ижтимоий аҳамиятга эга бўлган кўрсаткичлар эса ишсизлик нафақалари, ишчи ва ходимларни тайёрлаш ва қайта тайёрлаш, қўнимсизлик даражаси, миграция жараёнлари билан боғлиқ кўрсаткичлар ҳисобланади. Ишсизлик даражаси, иш ҳақи, даромадлар кўрсаткичларини бир вақтнинг ўзида ижтимоий-иқтисодий мазмундаги кўрсаткичлар деб ҳисоблаш мумкин.

Меҳнат бозорининг фаолияти ҳуқуқий муносабатлар тизими таъсири остида амалга оширилади ва қонунчилик ҳужжатларининг мажмуи билан тартибга солинади. Меҳнат бозорининг ахборот тизими ҳам қўллаш ушбу ҳуқуқий ахборотнинг ахборот оқимларидан бири сифатида қамраш ва у доимий янгиланиб борилиши мақсадга мувофиқ.

Хулоса ва таклифлар. Меҳнат бозорини самарали ривожлантиришни таъминлаш, уни янада ривожлантириш, ишсизликни камайтириш ва аҳоли бандлигини барқарорлаштиришни таъминлашда қуйидаги йўналишларга эътибор қаратиш лозим:

- аҳоли жойлашуви асосида ҳар бир ҳудуд хусусиятларини аниқлаш ва ушбу йўналишда амалга ошириладиган чора-тадбирларнинг устуворлигини таъминлаш;

- демографик ўзгаришларга параллел равишда иш ўринларини яратиш, айниқса ўрта ва ўрта махсус маълумотли аҳоли учун иш ўринларини кўпайтириш лозим;

- тадбиркорлик муҳитини яхшилаш, инвестицион жозибдорликни ошириш ва чет эл инвесторларига янада кенг имкониятлар яратиш асосида қўшимча иш ўринларини кўпайти-

риш талабини кўчайтиришга эътироб қаратиш зарур;

- меҳнат бозорида талаб юқори бўлган анъанавий ва замонавий касбларга қайта тайёрлаш тизимини такомиллаштириш лозим;

- иш билан бандликнинг ностандарт шакллари татбиқ этиш керак;

- рақамли иқтисодиёт шароитида аҳолини иш билан таъминлаш ва янги иш ўринларини яратиш дастурларини такомиллаштириш бўйича амалий тавсиялар ишлаб чиқиш зарур;

- меҳнат миграциясини давлат томонидан тартибга солишнинг самарали механизминини татбиқ этиш керак;

- ишсизлик суғуртаси тизимини ташкил этиш механизминини ишлаб чиқиш ва ташкил этиш лозим

- меҳнат бозоридаги вазиятнинг мониторингини олиб бориш;

- самарадорлигини статистик баҳолаш;

- асосан, “илгарилаб кетувчи” индикаторлар тизимидан фойдаланиб, вазиятни прогностлаш;

- меҳнат бозорини тартибга солиш устуворликларини аниқлаш;

- иш изловчилар ва ишга ёлловчилар, шунингдек, таълим ва қайта тайёргарлик билан шуғулланадиган институтларга маслаҳат бериш ва методологик ёрдам кўрсатиш;

- аҳоли ўртасидаги мойилликлар ва самарали иш билан бандликни аниқлаш ҳамда меҳнат бозорини ривожлантириш ва такомиллаштириш дастурларини ишлаб чиқишга имкон берадиган ахборотга асосий эътибор бериш.

Иқтисодиётда хусусий сектор ролининг кенгайтириши билан алоқадорликда ишга жойлаштиришга кўмаклашиш бўйича агентликлар, нодавлат ихтисослашган меҳнат биржалари ва хусусий воситачи фирмаларнинг яратилиши ҳамда фаолиятлари давомида мақсадга мувофиқ равишда меҳнат бозори ягона ахборот тизими-

дан фойдаланиш ҳуқуқини бериш лозим. Ҳақиқатан ҳам, давлат ва нодавлат иш билан бандлик хизмати органлари маълумотлар банкининг шаклланишида қўшма ҳамкорлик ҳудудий меҳнат бозорининг самарали ривожлантиришда, жараёнларнинг тезлашишига мутаносиблигини таъминлайди.

Манба ва фойдаланилган адабиётлар рўйхати:

1. Холмўминов Ш.Р., Хомитов К.З. Меҳнат бозорини самарали ривожланиши ва уни моделлаштириш (монография). –Т.: «Fan va texnologiya», 2015, 252 бет.
2. Korzhova D.A. Features of the formation of the labor market // "First independent scientific bulletin", Vol.-1. 2015 –89 p.
3. Yakovets Yu.V. Globalization and interaction of civilizations. - M.: Economics. 2018, – 90 p.
4. Колесникова О. Об оценке эффективности работы службы занятости. // Человек и труд, 2012, № 3. – С. 55-56.
5. Стыцук Р.Ю. Методологические подходы к повышению уровня конкурентоспособности российских организаций на национальном и глобальном рынках. // Российское предпринимательство. Том 22.2014,-183-191 с
6. Холмўминов Ш.Р. Қишлоқ меҳнат бозорини самарали ривожланиши асосида аҳолини норасмий иш билан бандлигини камайтириш (монография). – Т.: «Инновацион ривожланиш» нашриёт-матбаа уйи, 2021, 216 бет.
7. Арабов Н.У. Меҳнат бозори инфратузилмасининг самарадорлиги ва прогнозини ошириш учун таҳлилий ва ахборот базасини такомиллаштириш // Иқтисодиёт ва инновацион технологиялар. 2017, 5 - жилд. - 2 б.
8. Умарова М.А. Ўзбекистон Республикаси меҳнат бозорини статистик прогнозлашининг услубий асослари. – Т.: Инновацион ривожланиш нашриёти. 2019. - 22 б.
9. Толаметова З.А., Элмонов Б.Э. Меҳнат бозори ривожланишига таъсир кўрсатувчи асосий индикаторлар. // Иқтисод ва молия / экономика и финансы 2020, 2(134) 118б.
10. Ўзбекистон Республикаси Давлат Статистика Қўмитаси маълумотлари
11. Муаллиф илмий изланишлари натижасида тузилди

doi.org/10.55439/ECED/vol24_iss3/a31

ISHCHI KUCHI BANDLIGINI TA'MINLASHDA BANDLIK XIZMATI MUASSASALARINING ROLI

Mamaraximov Bekzod Erkinovich -
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
Fundamental iqtisodiyot kafedrasi mudiri, dotsent

Annotatsiya. Ishchi kuchi resurslari ishchi kuchini takror ishlab chiqarish holatini tasvirlashi, ularning tarkibiy tuzilishi nazariy jihatdan yoritilgan. O'zbekiston Respublikasida ishchi kuchi resurslarining holati tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: ishchi kuchi resurslari, iqtisodiy faol aholi, ishsizlik, ishchi kuchi qiymati.

РОЛЬ УЧРЕЖДЕНИЙ СЛУЖБЫ ЗАНЯТОСТИ В ОБЕСПЕЧЕНИИ ЗАНЯТОСТИ РАБОЧИХ СЫЛ

Мамарахимов Бекзод Эркинович -
Заведующий кафедрой Фундаментальной экономики
Ташкентский государственный экономический университет, доцент

Аннотация. Ресурсы рабочей силы для описания состояния воспроизводства рабочей силы, теоретически объяснено их структурного состава. Проанализировано состояние трудовых ресурсов в Республике Узбекистан.

Ключевые слова: ресурсы рабочей силы, экономически активное население, безработица, стоимость рабочей силы.

THE ROLE OF EMPLOYMENT SERVICE INSTITUTIONS IN PROVIDING EMPLOYMENT OF LABOUR

Mamarakhimov Bekzod Erkinovich -
Head of the Department of "Fundamental economics"
Tashkent State University of Economics, associate professor

Annotation. Labor resources to describe the state of reproduction of the labor, theoretically explained by their structural composition. The state of labor resources in the Republic of Uzbekistan is analyzed.

Keywords: labor resources, economically active population, unemployment, labor cost.